

Справа «Дактарас проти Литви» (Daktaras v. Lithuania)

У рішенні, ухваленому у Страсбурзі 24 листопада 2000 року у справі *«Дактарас проти Литви»*, Суд постановив, що:

- мало місце порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції щодо права на справедливий судовий розгляд;
- не було порушення ч. 2 ст. 6 Конвенції щодо права на презумпцію невинуватості.

Суд прийняв рішення про відшкодування заявнику судових витрат у розмірі 10 354, 22 литовських літ.

Обставини справи

Заявник, п. Генрікас Дактарас, народився у 1957 році в Литві. Литовські мас-медіа змальовували заявника як лідера мафії. Його було визнано винним у вчиненні двох злочинів: вимагательстві майна шляхом погроз застосування насильства і схилянні інших до протидії правосуддю. П. Дактараса було засуджено до позбавлення волі строком на 7 років і 6 місяців з конфіскацією майна. Зараз заявник відбуває покарання у в'язниці м. Вільнюс.

Зміст рішення Суду

Заявник стверджував, що провадження у Верховному Суді Литви, який розглядав його справу у касаційному порядку, не відповідало вимозі безсторонності, закріпленій у ч. 1 ст. 6 Конвенції, оскільки відповідно до ст. 417 Кримінально-процесуального кодексу Литви склад суду, котрий розглядав справу пана Дактараса, призначив голова колегії у кримінальних справах Верховного Суду, тобто саме та посадова особа, касаційне подання якої і стало підставою для розгляду цієї справи у касаційному порядку.

Заявник також вважав, що заява обвинувача про те, що вина п. Дактараса була доведена до початку судового розгляду, становить порушення ч. 2 ст. 6 Конвенції (право на презумпцію невинуватості).

Суд вкотре наголосив, що відповідно до його прецедентної практики «безсторонність суду» за змістом ч. 1 ст. 6 Конвенції означає відсутність у суддів, які вирішують справу, упередженості, а також будь-якого зовнішнього впливу на них. Суд також нагадав про важливість зовнішніх проявів таких впливів чи упередженості при вирішенні питання про безсторонність суду.

Суд дійшов висновку, що, звернувшись до Верховного суду Литви із касаційним поданням у справі п. Дактараса, голова колегії у кримінальних справах Верховного суду Литви тим самим взяв на себе роль обвинувача. Крім того, що голова колегії у кримінальних справах виконував ряд організаційних та управлінських функцій, він ще й призначив склад суду, який розглядав справу заявника, а також визначив суддю-доповідача. Виходячи з цього, Суд вважав обґрунтованим існування підозри стосовно тиску на Верховний суд під час розгляду цієї справи. Тому, з точки зору Суду, побоювання заявника щодо «небезсторонності» суду, який розглядав його справу, були підставними, а отже, мало місце порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Суд також зауважив, що презумпція невинуватості вимагає від державних службовців особливої обережності при здійсненні у кримінальному процесі оцінок дій обвинуваченого, вина якого не встановлена компетентним судом. Однак, при вирішенні питання про порушення права на презумпцію невинуватості слід брати до уваги не лише зміст конкретних висловлювань, але і контекст, в якому вони були зроблені.

Суд відзначив, що заяви обвинувача з приводу вини п. Дактараса були зроблені в контексті прийняття мотивованого рішення на попередній стадії кримінального процесу, а не, наприклад, на прес-конференції. Суд дійшов висновку про те, що, стверджуючи про доведеність вини заявника за допомогою зібраних у справі доказів, обвинувач використав ту

ж термінологію, що і сам п. Дактарас у проханні про припинення провадження у справі. Погоджуючись із тим, що сам по собі термін «доведеність» не є вдалим, Суд все ж таки вважав, що використання цього терміну як обвинувачем, так і самим заявником мало на меті не стільки встановити вину п. Дактараса на підставі зібраних доказів, скільки підтвердити достатність матеріалів справи для її передачі до суду. Отже, порушення ч. 2 ст. 6 Конвенції було відсутнє. Заявник вимагав сплатити йому 10 000 літ як компенсацію моральної шкоди, яка виникла внаслідок порушення конвенційних норм. Однак Суд відхилив цю вимогу, зазначивши, що сам по собі факт визнання порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції становить достатню компенсацію моральних страждань заявника. Суд призначив п. Дактарасу 10 354, 22 літ у відшкодування судових витрат.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПРН України.